

มณฑลนคร

เรื่องระเทศน์ต้น ไต

แจกในการพระกฐินพระรัตนสถาน

พระเจ้าฟ้าเธอ กรมพระจันทบุรีนฤนาถ

ณ วัดประทุมคงคา

พระพุทธศักราช ๒๔๖๔

ทยเบี่ยน

โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

หอสมุดแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ร.๕ นครราชสีมา

บทละคร

เรื่องระเด่นลิ้นได

แจกในการพระกฐินพระราชทาน

พระเจ้าพี่ยาเธอ กรมพระจันทบุรีนฤนาถ

ณ วัดประทุมคงคา

พระพุทธศักราช ๒๕๖๔

โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

แผ่นที่ 18

ได้รับจาก โพลีออสตาธอส 14

เมื่อ ๑ / ๗ / ๒๕๗๑

เลขที่ 1626

เลขห้อง 104

เลขหมู่ 895.9112
ม. 244 21

เลขทะเบียน ๒.32 บ. 15543

อธิบายบทละครเรื่องระเด่นลันได

บทละครเรื่องระเด่นลันได ถ้าอ่านโดยไม่ทราบเค้ามูล
ก็คงจะเข้าใจว่า เป็นบทแต่งสำหรับเล่นละครตลก แต่
ความจริงไม่เป็นเช่นนั้น หนังสือเรื่องระเด่นลันไดนี้ที่แท้
เป็นจดหมายเหตุ หากผู้แต่งประสงค์จะให้ขบขัน
สมกับเรื่องที่จริง จึงแกเล้งแต่งเป็นบทละครสำหรับอ่าน
กันเล่น หาได้ตั้งใจจะให้ใช้เป็นบทเล่นละครไม่

เรื่องระเด่นลันไดเป็นหนังสือแต่งในรัชกาลที่ ๓ เล่า
กันมาว่าครั้งนั้นมีแขกคนหนึ่งชื่อลันได ท่านองจะเป็น
พวกฮินดู ชาวอินเดีย ชักเซพเนจรเข้ามาหาใคร่
อยู่ที่ใกล้ โขดพราหมณ์ในกรุงเทพฯ เทียวสี่ซอกซอก
เขาเลี้ยงชีพเป็นนิจ พูดภาษาไทยก็มีใคร่ได้ หัดร้อง
เพลงขอทานได้เพียงว่า “สุวรรณหงษ์ถูกหอกอย่าบอก
ใคร บอกใครก็บอกใคร” ร้องทวนอยู่แต่เท่านั้น แขก
ลันไดเทียวขอทานจนคนรู้จักกันโดยมาก ในครั้งนั้น

มีแขกอีกคน ๑ เรียกกันว่าแขกประตู ทำนองก็จะเป็น
 ชาวอินเดียเหมือนกัน ทั้งคอกเลี้ยงวัวนมอยู่ทห้วยอม
 (อยู่ราวที่สนามหน้าศาลสถิตยยุติธรรมทุกวันนี้) มีภรรยา
 เป็นหญิงแขกมลายู ชื่อประเคะ อยู่มาแขกนั้นได้
 กับแขกประตูเกิดวิวาทกันด้วยเรื่องแย่งหญิงมลายูนั้น
 โดยทำนองที่กล่าวในเรื่องละคร คนทั้งหลายเห็นเป็น
 เรื่องขบขันก็พากันแพร่หลาย พระมหามนตรีทรพย์
 ทราบเรื่อง จึงคิดแต่งเป็นบทละครขึ้น

พระมหามนตรีทรพย์ เป็นกวีที่สามารถในกระบวน
 แต่งกลอนแปดจะหาตัวเปรียบได้ โดยยาก แต่เขามี
 ชื่อเสียงโด่งดังในการแต่งกลอนต่อเมื่อถึงแก่กรรมแล้ว
 เพราะเมื่อมีชีวิตอยู่ไม่มีใครพอใจแต่งโดยเปิดเผย หนึ่งคือ
 ซึ่งพระมหามนตรีทรพย์ได้ออกหน้าแต่งมีปรากฏ แต่
 โคลงกาพย์ก็ดัดตนบท ๑ กับเพลงยาวกลบทชอกบไตน์
 สามตอน (ซึ่งขึ้นต้นว่า “เจียคำจำกิตติกรช่วย”)

บทละคร

เรื่องระเด่นลันได

๑ ข้า^๑บ^๑ี มาจะกล่าวบทไป ถึงระเด่นลันไดอนาถา เสวย
ราชย์องค์เดียวเทียวรำภา ตามตลาดเสาชิงช้าหน้าโบสถ์
พราหมณ์ อยู่ปราสาทเสาคอกยอดค้วน กำแพงแก้ว
แล้วลั่นด้วยเรียวหนาม มีทหารหอนเห่าเฝ้าโมงยาม
คอยปราบปรามประจามิตรที่คิดร้าย ฯ & คำ ฯ

๑ เทียวสีซอขอเข้าสารทุกบ้านช่อง เป็นเสบียงเลี้ยง
ท้องของถวาย ไม่มีใครซึ่งซึ่งทั้งหญิงชาย ต่างฝาก
กายฝากตัวกลัวขารมี พอไฟล์เพล้เวลาจะสายณห์ ยุง
ชุมชุมควนแล้วเข้าท บรรณเหม็นอเสื่อลำแพนแท่นมณ
ภูมิซบเซาเมากันชา ฯ & คำ ฯ

บท ๑ เท่านั้น ที่พระมหามนตริทรพยมช้อเลี้ยงสืบต่อมา
จนรัชกาลหลัง ๆ เพราะแต่งหนังสืออีก ๒ เรื่อง คือ
เพลงยาวแต่งว่าพระยามหาเทพทองปานเมื่อยังเป็นจมน
ราชามาตย์เรื่อง ๑ กับบทละครเรื่องระเด่นลิ้นไคน์เรื่อง ๑

เพลงยาวว่าพระยามหาเทพทองปานนั้น เล่ากันมา
ว่าเป็นแต่ลอบแต่งแล้วเขียนมาบอกไว้ที่ทมิฬดาบตำรวจใน
พระบรมมหาราชวัง ผู้อื่นเห็นก็รู้ว่าเป็นผู้ปากพระมหา
มนตริทรพย์ แต่ไม่มีผู้ใดฟ้องร้องว่ากล่าว มีแต่ผู้
ลอบคิดเอาไป (แล้วเห็นจะเลียดกึ่งต้นหนังสือเสีย
จึงไม่เกิดความฐานทอดยศตรสนเท่ห์) ด้วยครั้งนั้นมีคน
ซึ่งพระยามหาเทพทองปานอยู่มากด้วยกัน เพลงยาวนั้น
ก็เลียดแพร่หลาย หอพระสมุดได้พิมพ์เพลงยาวนั้นไว้
ในหนังสือวิธานวิเศษเล่ม ๓ ประจำบัญชี จุล
ศักราช ๑๒๔๘ (พ.ศ. ๒๔๓๐)

ส่วนบทละครเรื่องระเด่นลิ้นไคน์ เหตุที่แต่งเป็นดัง
อธิบายมาข้างต้น ถ้าผู้อ่านสังเกตจะเห็นได้ว่าทางสำนวน

แต่งคัทธักรบวณบทสุภาพ แล้ววิธีที่เอาถ้อยคำขบขัน
 เข้าสอดแซม ข้างแห่งกล่าไ้สำนวนต่ำช้าลงไปให้
 สุกกับตัวบท แต่อ่านก็ไม่มีที่จะเขินเคอะในแห่งใด
 เพราะฉนั้นจึงเป็นหนังสือซึ่งชอบอ่านกันแพร่หลายตั้งแต่
 แรกแต่งตลอดมาจนในรัชกาลหลัง ๆ นี้ก็ถือกันว่าเป็น
 หนังสือกลอนชั้นเอกเรื่อง ๑

บทละครเรื่องระเด่นลิ้นไ้โคนนี้มีผู้ใดเคยพิมพ์มาแล้ว
 แต่ฉบับที่พิมพ์มาก่อนวิปลาศคลาดเคลื่อนแลมีผู้
 แต่งแซกแซมเพิ่มเติมอีกเป็นอันมาก จนวิปริตผิดรูป
 ฉบับเดิม กรรณการหอพระสมุด ฯ เห็นว่าบทละครเรื่อง
 ระเด่นลิ้นไ้โคนนี้ว่า เป็นเรื่องสำคัญในหนังสือกลอนไทย
 เรื่อง ๑ ซึ่งสมควรจะรักษาไว้ให้บริสุทธิ์ จึงได้พยายาม
 หาฉบับมาแต่ที่ต่าง ๆ สอดชำระแล้วพิมพ์ไว้ในสมุด
 เล่มนี้

แต่เสียกายอยู่ที่บทตอนท้ายในเล่มนี้ ยังขาดฉบับ
 เดิมอยู่สักสามฤๅสน์น่ากระต่าย เนื้อเรื่องที่ขาดเพียงใด

(๕)

จะอธิบายบอกไว้ข้างท้ายเล่มสมุด เพื่อท่านผู้ใดมีฉบับ
บริบูรณ์ ถ้ามีแก่ใจคัดส่งมายังหอพระสมุด ฯ ถ้าให้
พิมพ์ฉบับมาให้หอพระสมุด ฯ คัดได้ จะขอบพระคุณ
เป็นอันมาก

หมอชิมเมอร์ แม่นกล่าวว่าความตกต่ำแห่งเศรษฐกิจ
 นี้ไม่ใช่ของใหม่ ได้เคยมีมาแล้วในประวัติศาสตร์ และ
 ยังมีต่อไปในข้างหน้า. บางทีความตกต่ำเกิดขึ้นแก่
 อุตสาหกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเฉพาะอย่างเดียว บางที
 ก็เกิดขึ้นเฉพาะแต่ประเทศเดียว แต่บางทีก็เกิดขึ้นเป็น
 การใหญ่โตกระทบกระเทือนถึงกันทั่วโลก ทั้งความตกต่ำ
 ที่กำลังประจักษ์หน้าเราอยู่ทุกวันนี้. หมอชิมเมอร์ แม่น
 กล่าวว่าอุปไมยว่า ความตกต่ำแห่งเศรษฐกิจเปรียบ
 เหมือนแม่น้ำที่น้ำขึ้นเขยิบฝั่ง ตอนไหนที่น้ำก็ถอยฝั่ง
 ไหลเข้าไปท่วมทำความเสียหายให้แก่ดินแดนทั้งสองฟาก
 ฝั่งนั้น. ต้นทางที่ให้เกิดอุทกภัยนั้น ยาก ที่จะทราบได้
 เพราะแม่น้ำย่อมมีต้นน้ำและแควเป็นทางน้ำน้ำ มามากสาย
 ควบกัน. แม่น้ำตอนไหน คนมีทรัพย์และสามัคคีกันก็
 ก็ช่วยกันก่อสร้างเขื่อนฝกั้น เพื่อยกน้ำขึ้นให้สูงชัน
 เข้าไปท่วมแผ่นดินได้ เมื่อต่างถิ่นก็ต่างทำทำนองเช่นของ
 กันเช่นนั้น ถ้ากำลังน้ำที่ไหลมายังรุนแรงอยู่มิได้ขาดสาย

นากยอมเบี่ยงเบนท่านบชนอก จนถึงเขาระทำลายท่านบให้
 พังลงไควนหนึ่ง กลับเป็นภัยใหญ่หลวงยิ่งขึ้นไปกว่า
 เมื่อแรกทวมผงเสียอีก. ดังนั้น ในเรื่องความตกต่ำแห่ง
 เศรษฐกิจเราจึงจับต้นเหตุยากนัก เพราะมีทางมาหลาย
 ทางประกอบกัน เหมือนคนน้ำและแควของแม่น้ำ และ
 การบ่อกันอย่าง ที่รัฐบาลระ ลงทุนรอน ช่วยเหลือ ราษฎร
 ทุกอย่าง ก็เปรียบเหมือนการทำท่านบ จะต้องประสบ
 วนทำลาย ได้รับความเสียหายอย่างใหญ่หลวงเข้าสัก
 วนหนึ่ง.

การวางยาให้ถูกโรค

หมอชิมเมอร์ แม่น ว่า การช่วยเช่นนั้น ไม่ใช่การวาง
 ยาที่แก้ โรคให้หายขาดได้ ยาที่แก้ โรคได้จริงนั้นจะ
 ต้องเป็นไปในทางที่ช่วยเหลือให้ชาวนา สามารถ ประหยัด
 คัดเลือกการทำนาให้ถูกลง โดยให้การทำนาได้ผล
 เป็นชาวคชน และทวจำนวนชนต่อกันต่อไร่ หมายความว่า

๑ ร่าย ครั้นรุ่งแสงสุริยันต์วันไถ่ โกงโค้งลงในอ่าง
 แล้วล้างหน้า เสริจเสวยเข้าตักกับหนึ่งปลา ลงสระ
 สรงคงคาในท้องคลอง ๗ ๒ คำ ๗ เสมอ

๑ ชมตลาด กระโถกคำสามทสี่เหือไคล แล้วย่างขึ้นบันได
 เข้าในห้อง ทรงสุคนธ์ปนละลายดินสอพอง ชโลมสอง
 แก้มคางอย่างแมวคราว นุ่งกางเกงเข็มหลงอลงกรณ
 ผาที่พย้อาภรณ์พณขาว เจียรระบาทเสมียนละวามาแต่
 ลาว ครอบกับหนึ่งแขกเมื่อแรกมี สวมประจำคักควาย
 ตะพายยาม หมกจกตงงามกว่าขึ้นหย กุมตระของกัน
 หมาจะราว ถอชอจรลมาตามทาง ๗ ๒ คำ ๗ เพลงซ้ำ

๑ ร่าย มาเอยมาถึง เมืองหนึ่งสร้างใหม่ดูใหญ่กว้าง
 ปราสาทเส้าเล้าหมอยู่กลาง มีคอกโคอยู่ข้างกำแพง
 วัง พระเอยอย่างเข้าทางทวาร หมูหมาแห่ห้อมล้อม
 น้าหลัง แกว่งตระของบ้องบักอยู่เก็ก พระทรงคักคัก
 หยกกรังคอยราญรอน ๗ ๔ คำ ๗ เชิด

๑ เมื่อนั้น นางประแคะหูกแว้งทองสมร ครันรุ่ง
 เข้าท้าวประคฤธร เสด็จจรจากเวียงไปเลียงวัว โฉม
 เฉลาเนาในทไสยา บรรจงหันกันชาไวท่าผัว แล้ว
 อาบน้ำทาแป้งแต่งตัว หวีหว้าหาหาเกล้าผมมวย ได้
 ยืนแว่วสำเนียงเสียงหมาเห่า คิดว่าวัวเข้าในสวนกล้วย
 ใจออกมาเผยแกลล่อยั่วรวบ ทวาดด้วยสร้อยสำเนียง
 นาง พอเหลือบเห็นระเด่นลิ้นโค อรไทยผืนผืนหัน
 ข้าง ชม้อยชม้ายชายเนตรคพลาง ชะน้อยญารูปร่าง
 ราวกับกลิ้ง งามกว่าภักดีสามี ทั้งเมืองตานีไม่
 มั่งถึง เกิดกำหนัดกลัดกลุ้มรมวัง นางคลั่งแลดู
 พระภูมิ ฯ ๑๐ คำ ฯ

๑ เมื่อนั้น พระสุวรรณลิ้นโคเรื่องศรี เหลียวพย
 สบเนตรนางตานี ภูมิพิศภักตร์ลักขณา ฯ ๒ คำ ฯ
 ชมโฉม สูงระหงทรงเพรียวเรียวรูป งามละม้ายคล้าย
 ๑ อุรุกะหลาป่า พิศแต่หัวตลอดเท้าขาวแต่ตา ทั้ง
 สองแก้มกลียาทังลูกยอ ควักงเหมือนนกเงือกคดผาย

จมูกละม้ายคล้ายพราหมณ์ หกดวงดวงภักตร์หงอ
 ลำคอโตตันสั้นกลม สองเต้าห้อยตุงตึงตึงเคียว
 โคนเหี่ยวแห้งรวบเหิมอนบวยต้ม เสวยสลาบาจากพระ
 โอยสุ่อม มั่นน้าเซยน้าชมนางเทวี ฯ ๖ คำ ฯ
 ๐ ร่าย นี่จะเป็นลูกสาวท้าวพระยา ฤาว่าเป็นพระมเหสี
 ออกใจทักทักกรกเต็มที ก็ทรงสัสซอสุวรรณชนทนไค
 ฯ ๒ คำ ฯ

พัดชา ยักย้ายร่ายร้องเป็นลำน้า มีอยู่สองสามคำจำ
 ๐ ไร่ไค สุวรรณหงษ์ถูกหอกออย่าบอกใคร ถูกแล้ว
 กลับไปไคเท่านั้น ฯ ๒ คำ ฯ

๐ ร่าย แล้วข้าสอกระดิกนิ้ว ทำยักคิ้วแลบลิ้นเล่น
 ชันชัน เห็นโฉมยงหัวร่ออยู่องัน พระทรงธรรมทำ
 หนักชกเฉื่อยไป ฯ ๒ คำ ฯ มโหรี

๐ เมื่อนั้น นางประแตะตานีศรีใส สดขบเสียวสัสซอ
 พอญไทย ให้ว้ายว้ายใจผูกพัน ยิ่งคิดพิศวงพระ
 ทรงคักคัก ลมรักท้าวประคู้ผู้ฉวี ทำไฉนจะได้

พระทรงธรรม มาเคียงภักตร์สรวนด้วยรักแรง คิด
 พลาทางเข้าไปในห้อง แล้วตักเอาเข้ากลองมาสอง
 แล่ง ค่อยประจงลงไล่กระษะแคง กับปลาตลิกแห้ง
 ห้าหกตัว แล้วลงจากบันไดมิได้ช้า เข้ามานอบนบจบ
 เหนือหัว เอาปลาใส่ย่ามด้วยความกลัว แล้วหยิบ
 ตัวลงบังคมกัมภักตรา ฯ ๘ คำ ฯ

๐ เมื่อนั้น ลันไคให้แสนเสนาหา อระมารักยักคว
 หลวทา พุดจาลดเลี้ยวเกยวพาน ฯ ๒ คำ ฯ

โอะโลม งามเอียงงามปลอด ชั่วตรพ่นรอกด้วยเข้าสาร
 เปนกุศลคลใจเจ้าให้ทาน เยาวมาลย์แม่มีพระคุณนัก
 พิชอถามนามท้าวเจ้ากรุงไกร ช่อเรียงเสียงไรไม่รู้จัก
 เจ้าเป็นพระมเหษทรก ฐานงลักษณ์เป็นราชธิดา รูป
 ร่างอย่างว่ากลาลี พี้ให้มีใจรักเจ้าหนักหนา ว่าพลา
 เข้าใกล้กลยา พระราชาฉวยฉุดยุดมือไว้ ฯ ๖ คำ ฯ

รำธ ๐ ทรงเคยทรงกระสอย ทำเล่นเห็นชอบฤาไฉน
 ไม่รู้จักมกจินอะไร มาเลี้ยวไล่ฉวยฉุดยุดข้อมมือ ยิ่ง

ว่าก็ไม่วางทำอย่างนี้ พระจะมีเงินช่วยข้าด้วยฤา อวด
 ว่ากล้าแข่งเข้าแย่งขอส ลวนลามถามชอน้องทำไม
 น้องมิใช่ตัวเปล่าเล่าเปลือย หยาบเหมือนขลุ่ยเมื่อย
 หัวไหล่ ลูกเขาเมื่อยเขาไม่เข้าใจ ขาปกรรมอย่างไร
 ก็ไม่รู้ ฯ ๖ คำ ฯ

ชาตรี ๐ ควงเอ๋ยควงไ้ สบถใดเจ้าวัดทิศสองห ความ
 จริงพมิเล่นเป็นเช่นนี้ จะร่วมเรียงเคียงคักันโดยดี ถึง
 มิใช่ตัวเปล่าเจ้ามิฉว พี่ไม่กลัวบาปดอกนะโฉมศรี อัน
 นรกกตใจไปโยมิ ยมพระบาลกับพเป็นเกลอกัน เพียง
 จมมอดอแขนอย่าแค้นเคือง จะให้น้องสองเฟื่องอย่า
 หนหัน แล้วแก้เงินในไถ้ออกให้พลัน นี่แลชั้นหมาก
 มั่นกลยา พอดกคกสักหน้อยณน้องแก้ว พี่จะลอค
 ล่องแมวขึ้นไปหา โฉมเฉลาเจ้าจงไ้เมตตา เบ็ด
 ประตไ้ทำอย่าหลันนอน ฯ ๘ คำ ฯ

รำย ๐ ทรงเอ๋ยทรงกระโดน อย่ามาพักปลอยโยนให้
 โอนอ่อน ไม่อยากไ้เงินทองของภุธร นางเคืองค่อน

คินให้ไม่อินัง ช่างอวดอ้างว่านรกไม่ตกใจ คนอะไร
 อย่างนั้นก็มั่ง เชิญเสด็จรีบออกไปนอกวัง อย่ามา
 นั่งวังวอนทำคอนแคะ เพียงแต่รู้จักกันกระนั้นพลาด
 พอเป็นทางไมตรีกระนั้นแหละ เมื่อพระอดเจ้าปลาทองมา
 แวะ น้องฤาชี้อประแคะดวงใจ ท่านท้าวประคัมผู้เป็นผัว
 ยังไปเลียงว้าหากลับไม่ แม่นชกชาชวันจะบรรลือ
 เร่งไปเลียบเถิดพระราชา ฯ ๘ คำ ฯ

๑ เมื่อนั้น ล้นไคยมเยาะหวัระว่า เราไม่เกรง
 กลวอิทธิฤทธา ท้าวประคัมจะมาทำไมใคร พักทรง
 คักตากลาหาญ แต่เข้าสารเต็มกระบุงยังแบกไหว
 ปลาแห้งพ้อเอาเข้าเผาไฟ ประเดี้ยวใจเคี้ยวเล่นออก
 เปนจุก ฯ ๙ คำ ฯ

๑ เมื่อนั้น นางประแคะเห็นความจะวาม่วน จึงนบ
 นอบยอบตัวทำกลวบุญ ไม่รู้เลยพ้อคุณนั้นมีฤทธิ กระ
 นันส์เมื่อพระเสด็จมา หมุหมาย่นย่อไม่รอติค ขอ
 พระองค์จงฟังยังหยุดคิก อย่าให้มีความผิดคิกตัวน้อง

ท้าวประคฤ์ธรเชอขหง ^{๕๕} ภารุถึงท้าวเชอจะทูปถอง ^{๕๖} จง
 ไปเสียก่อนเกิดพ้อรูปทอง ^{๕๗} อย่าให้น้องชั่วช้าเป็นราศี
 ว่าพลางทางสลักขี้กร ^{๕๘} ควักค้อนยกหน้าตาหยาบหยา
 นาคกรอ่อนคอจวลี ^{๕๙} เห็นหนีมิให้มาใกล้กราย ฯ ๘ คำ ฯ

๑ เมื่อนั้น ^{๖๐} ล้นไคไม่สมอารมณ์หมาย เห็นนางหน้าย
 หนลกาย ^{๖๑} โฉมฉายสลักปลัดมือไป ^{๖๒} มั่นให้ชักสน
 ย่นบ่นออก ^{๖๓} เจ้ามาทอดทิ้งพินิจไปได้ ^{๖๔} ตัวจะอยู่
 ไปทำไม ^{๖๕} ก็ยกยามขึ้นไหลไปทิ้งรัก ฯ ๙ คำ ฯ เชิด

๑๑ ^{๖๖} เมื่อนั้น ท้าวประคฤ์สรวนยंत्रทรงระภูก ^{๖๗} เทยว
 เลยงววลาลอยเห่นอยนง ^{๖๘} เข้าหยุคยั้งนั่งพักในศาลา
 วันเมื่อมเหษีจะมีเหตุ ^{๖๙} ให้กระตุกในยเนตรทั้งซ้ายขวา
 ตุกแกตกลองตรงภักตรา ^{๗๐} คลานไปคลานมากลื่นใจ
 แม่โคชนสัดผลัดโคตัวผู้ ^{๗๑} พิศวาระห์คหลากิจตรคิต
 สงไสย ^{๗๒} จะมีเหตุแม่นมั่นพรวนพระไทย ^{๗๓} ก็เลี้ยวได้
 โคกลีบเข้าภารา ฯ ๑๐ คำ ฯ เชิด

๑๒ ครน^๒ลง^๑ขอ^๒บ^๑ร^๒ว^๑ร^๒ม^๑ห^๒ว^๑บ^๒อ^๑ม^๒ พระ^๑ว^๒ง^๑อ^๒อ^๑ม^๒เล^๑ย^๒ว^๑ล^๒ก^๑
 ส^๑ก^๒ก^๑น^๒า ไ^๑ล^๒เ^๑า^๒ค^๑อ^๒ก^๑พ^๒ล^๑น^๒ม^๑ิ^๒ท^๑น^๒ชา^๑ เ^๑า^๒ข^๑ห^๒ญ^๑า^๒ส^๑ม^๒ค^๑ว^๒น^๑ก^๒ัน
 วั^๑น^๒ย^๑ง ย^๑ิน^๒ล^๑บ^๒เ^๑น^๒อ^๑ท^๒ว^๑ท^๒ห^๑ว^๒บ^๑น^๒ไ^๑ค^๒ แ^๑ล^๒ว^๑เ^๑า^๒ใน^๑ป^๒ร^๑า^๒ง^๑ร^๒ต^๑น์
 ผ^๑ล^๒ก^๑ผ^๒า^๑น^๒ง ย^๑ร^๒ย^๑า^๒ต^๑ร^๒เ^๑ย^๒อ^๑ง^๒ย^๑า^๒ง^๑มา^๒ข^๑า^๒ง^๑ม^๒ง เ^๑เห็น^๒ก^๑ระ^๒บ^๑ง
 เ^๑า^๒ก^๑ล^๒อ^๑ง^๒น^๑น^๒พ^๑ร^๒อ^๑ง^๒ไป ป^๑ล^๒า^๑ส^๒ล^๑ิ^๒ก^๑ใน^๑ก^๒ระ^๑บ^๒า^๑ย^๒ก^๑ั^๒ห^๑า^๒ย^๑ห^๒ม^๑ค^๒
 พ^๑ระ^๒ท^๑ร^๒ง^๑ย^๒ศ^๑แ^๑ส^๒น^๑เล^๑ย^๒ค^๑า^๒ย^๒น^๑า^๒ล^๑า^๒ย^๑ไ^๑ห^๒ล ก^๑า^๒ล^๑ง^๒ห^๑ิ^๒ว^๑เ^๑า^๒เ^๑ร^๒ว^๑
 เล^๑ย^๒ไ^๑ ก^๑เ^๑น^๒อ^๑ง^๒ค^๑ล^๒ง^๑ใน^๑ท^๑ไ^๒ส^๑ยา ก^๑ว^๒ก^๑พ^๒ระ^๑ห^๒ค^๑ถ^๒ร^๑ส^๒
 เ^๑ร^๒เ^๑ก^๒ม^๑เ^๑ห^๒ย^๑ เ^๑า^๒มา^๑น^๒พ^๑ุ่ม^๒พ^๑ว^๒ง^๑ค^๑ว^๒ง^๑ย^๒ห^๑ว^๒ วั^๑น^๒น^๑ม^๒ไ^๑ค^๒ร^๑
 ไป^๑มา ย^๑ัง^๒ภ^๑า^๒ร^๑า^๒เ^๑า^๒ข^๑า^๒ง^๑ฎ^๑า^๒อ^๑ย^๒า^๑ง^๒ไร ฯ ๘ ค^๑า ฯ

๑ เม^๑อ^๒น^๑น น^๑า^๒ง^๑ป^๑ระ^๒แ^๑ค^๒ะ^๑พ^๑ิง^๒ค^๑ว^๒า^๑ม^๒ท^๑ถ^๑า^๒ม^๑ไ^๑ถ^๒ ก^๑ร^๑า^๒บ^๑ท^๑ล^๒
 เ^๑ย^๑อ^๒ง^๑ย^๒ก^๑ก^๒ระ^๑อ^๑ก^๒ระ^๑ไ^๑อ ร^๑อ^๒น^๑ท^๑ว^๒ก^๑ล^๒ว^๑ไ^๑ภ^๑ย^๒พ^๑ระ^๑ภ^๑ม^๒ ต^๑ัง
 แ^๑ต^๑่^๒พ^๑ระ^๑ส^๑เ^๑ค^๑ไ^๑ไป^๑เล^๑ย^๒ง^๑ว^๒ น^๑อ^๑ง^๒ก^๑น^๑อ^๑น^๑ช^๑อ^๑น^๑ท^๑ว^๑อ^๑ย^๑ใน^๑ท^๑ ไ^๑ม^๒
 เ^๑ห^๑็น^๒ไ^๑ค^๑ร^๑ไป^๑มา^๑ย^๑ัง^๑ธ^๑า^๒น^๑ จ^๑ง^๑ท^๑ร^๑า^๒ย^๑ไ^๑ถ^๑เ^๑ก^๑ษ^๑ิ^๒พ^๑ระ^๑ร^๑า^๒ชา ฯ ๙ ค^๑า ฯ

๑ เม^๑อ^๒น^๑น ท^๑า^๒ว^๑ป^๑ระ^๒ค^๑ไ^๑ถ^๑พ^๑ิง^๒ไ^๑ห^๑ก^๑ง^๑ชา จ^๑ึง^๑ช^๑ัก^๑ไ^๑ช^๑ไ^๑ถ^๑
 เล^๑ย^๒ง^๑ก^๑ล^๑ย^๑า ว^๑า^๑ไ^๑ม^๑ี^๑ไ^๑ค^๑ร^๑มา^๑น^๑า^๑แ^๑ค^๑ล^๑ง^๑ไ^๑ ท^๑ัง^๑เ^๑า^๑ท^๑ัง^๑ป^๑ล^๑า

ของข้าหาย เอาอีกย้ายขายซื้อฉาไหน ฤาชอบลัก
 ตกให้แก่ผู้ใด จงบอกไปนะนางอย่าพรางกัน ฯ ๔ คำ ฯ

๑ เมื่อนั้น นางประคองตกใจอยู่ไหวหวั่น ค้วยแวก
 เริ่มเค็มทูลพระทรงธรรม ว่าใครนั่นมิไต่จะไปมา ครั้น
 จะไม่ทูลความไปตามจริง ก็เกรงกริ่งค้วยพิรุณสา
 สารภาพกราบลงกับบาทา วอนว่าอย่าโกรธจงโปรด
 ปราน วนนมหน่อกระษัตรา เทยวมาลีชอขอเข้าสาร
 นื่องเสียมไต่ให้ท่าน สิ้นคำให้การแล้วผ่านฟ้า

ฯ ๖ คำ ฯ

๑ เมื่อนั้น ท้าวประคองไต่ฟังนักกิงขา ใครหน่อหน่อ
 เนอกระษัตรา เทยวมาลีชอขอท่าน เห็นจะเป็นข้า
 ระเด่นลันไต่ ที่ครอบครองกรุงใกล้เทวฐาน มันเส
 แสร้งแกล้งทำมาขอท่าน จะคิดอ่านตดเสียบยงเอาเวียง
 ไชย จึงชหน้าว่าเหม่มเหย มิ่งนเหม่มอนหนอนทขอน
 ไล่ ขนเอาปลาเข้าให้เขาไป วันนั้นจะไต่อะไรกิน ถ้า
 มิ่งมีศรีสุขก็ไม่ว่า นี่สำเภาเลากากก็แตกสิ้น แล้ว

มีหน้าข้าทวเป็นมลทิน จะอยู่กินต่อไปให้กลางแคลง
เจ้าศรัทธาอาไศรยอย่างไรกัน ฤากระนั้นกระนั้นก็ไม่
แจ้ง จะเลี้ยงไว้ใยเล่าเมื่อเข้าแพง ขวดยชักพระแสง
ออกแกว่งไกว ฯ ๑๐ คำ ฯ

๑ เมื่อนั้น นางประแตะเลียวลอคกอดเอวได้ เหมือน
เล่นงูกินหางไม่ห่างไกล นึกประหวัดพริ้งใจอยู่ร่ำ
ไปรุดก่อนผ่อนถามเอาความจริง เมื่อชั่วแล้วแทงทง
เกศทลหวั อันพระสามเป็นทักลัว จะทำนอกใจผิว
อย่าฟังคิด พระหึงษ์หวงมิไถ่ลงพระอาญา ที่ให้เข้า
ให้ปลานันชาผิต นอนงทำชั่วเพราะมัวมิต ทำไม
กับชีวิตไม่เอื้อเพื่อ นอนมิไถ่ศรัทธาอาไศรย จะลย
น้ำคำไฟเสียให้เชอ ไม่มีอาไสยแก่เลือดเนื้อ แต่
เงอเงอไว้เกศอย่าเพื่อแทง ฯ ๑๑ คำ ฯ

๑ เมื่อนั้น ท้าวประคู้เคียดคนชักพระแสง ถ้ายอก
จริงให้กือแห่วง จะงดไว้ไม่แทงอย่าแย่งยุค กักเคย
เกยวชู้มารยา มิใช่มีงไสคามหาอุด มันเป็นดังเพียง

นักพรต ถึงค่าน้ำร่อยผุดไม่เชื่อใจ ยังจะทำพิสตรรอก
 ลอง พ่อจะถองให้ยัจนตบไหล เห็นว่ากหลงรักแล้ว
 หนักไป เอออะไรรื่นหวานน้ำหนามิ่ง หาเอาใหม่ให้ดีกว่า
 นอก ผิดก็เสียเงินปลีกสองสลึง กำลังกรวโกราหน้า
 ตึง ถีบผิงถกตะโพกไชยกไป ฯ ๘ คำ ฯ โอต

โอ้ เมื่อนั้น นางประแคะเจ็บทุกลูกไม่ไหว ค่อยยื่น
 ยันกะเผลกเขยกไป เขายังครวไฟร้องให้โฮ ร้อง
 คินเร่าเร่าพ่อเจ้าเอ๋ย ลูกไม่เคยโกหกพดโมโห เสีย
 แรงไค้เป็นขำมาแต่ไซ่ กลับพาโลโกราท่าดี น้อง
 ก็ไรรญาทวงษ์พงษา หมายฟังบาทาพระโฉมศรี โคตร
 พ่อโคตรแม่ก็ไม่มี อยู่ถึงเมืองตานีเขาคีมา ตะโพก
 โดกโดยเมื่อยแทบคลาศ ถีบด้วยพระบาททั้งชาติข้า
 จะอยู่ไปไยเล่าไม่เข้ายา ตายโหงตายห่าก็ตายไป
 ฯ ๘ คำ ฯ โอต

ร่ำ เมื่อนั้น ท้าวประคไค้ฟังถึงเพลิงไหม้ คคค
 ประแคะก่อนแคะไค้ กลับมาคำไค้ใจเพ็ชร เขาแต่

การมเข้าข่มกลบ กจะจิกหัวตบเลียให้เช็ด ชะช่าง
 ไศกาน้ำตาลเล็ก กรเช่นเห็นเท็จทุกสิ่งอื่น ๆ & คำ ๆ

๑ ว่าปลาทองควาได้พร้าโต^๕ ดุคำตาโตเท่ากำขี้^๕
 ผลักประตูครัวไฟเข้าไปพลัน นางประแตะยืนย่นลิ้น
 กลอนไว้ ผลักมาผลักไปอยู่เป็นครู่^๕ จะเข้าไปใน
 ประตูให้จงได้ กระต๊อบฟากโครมครามความแค้นใจ
 ออกกระทกทั่วไปในถาราว ๗ & คำ ๗ เช็ด

๑๐ ยศนั้น พวกหัวไม้กระดกผดขำ ย่อนเล็กกินเหล้า
 มากลัษมา ไต่ยีนเสียงเถียงคากันออออิง จิงหยกคั่น
 ข้างนอกกริมคอกกว วาเมยผวกันมนขหงษ์ พอพลบค่ำ
 ราตริตตะบง อึงคั่นงนกหนาน่าชคใจ แลควาก่อนอิฐ
 ปาเข้าฝาโพง ตกถูกโองปาล้อแลหม้อไห พลัง
 ตบมอรองเยยเผยไยไย แล้ววิ่งไปทางสะพานบ้านตะนาว
 ๗ ๖ คำ ๗ รวิ

๑ เมื่อนั้น ท้าวประคตพาพองร้องบอกกล่าว หยิบ
งอบครอบหัวทวสันทาว อายพ่อจ้าวชาวบ้านวานช่วยกัน

วน้าวหวลวงก^๒ได้เลียง^๕ อิจูมาเป็รียงเป็รียงเลียงสนั่น^๕
 สาเหตุมีมาแต่กลางวัน^๑ คงได้เล่นเห็นกันอายสน^๕ไค
 ทงนเพราะอะมะเหเสื่อ^๕ จะกินเลือกกินเนอก^๕ให้^๕ได้ ขว้าง
 วัง^๕ครังนี้ไม่มีใคร^๕ ชู^๕มึง^๕ถาม^๕มิใช่^๕อิมารยา^๕ พระฉวย
 ได้^๕ไม่^๕ยัง^๕ขี้^๕ก^๕วก^๕ท^๕แก^๕ว่ง^๕ สำคัญว่าพระแสง^๕ชน^๕เง^๕อง^๕่า
 เลี้ยว^๕ไล่^๕ฟาค^๕พัน^๕ก^๕ลยา^๕ วัง^๕มา^๕วัง^๕ไป^๕อยู่^๕ใน^๕ครว^๕ ๆ ๘ คำ ๆ
 สับ^๕ไทย^๕ เหม^๕เหม^๕ค^๕ค^๕อ^๕ประ^๕แคะ^๕ ทน^๕แหละ^๕เห็น^๕ประ^๕จักษ์^๕
 ๑ ว่า^๕รัก^๕ผัว^๕ หาก^๕กร^๕ัว^๕ตัว^๕ หัว^๕ไม่^๕แตก^๕แต^๕น^๕ ขว้าง^๕แล้ว^๕
 หนี^๕ไป^๕ มี^๕ได้^๕ตอบ^๕แทน^๕ ยิ่ง^๕คิด^๕ยิ่ง^๕แค้น^๕ เลี้ยว^๕เล่น^๕ไล่^๕ตี^๕
 ๆ ๔ คำ ๆ

๑ รือ^๕ ทรง^๕เคย^๕ทรง^๕กระ^๕บอ^๕ก^๕ น้อย^๕ไม่^๕เห็น^๕คว^๕ย^๕ค^๕อก^๕พระ^๕
 โฉม^๕ศรี^๕ ปา^๕วัง^๕ครัง^๕นี้^๕ มี^๕ใช่^๕ช^๕น^๕อง^๕ สิบ^๕สม^๕คัง^๕ว่า^๕ สัน^๕ญา^๕
 ให้^๕ถอง^๕ วัง^๕พลาง^๕ทาง^๕ร^๕อง^๕ ตัน^๕อง^๕ทำ^๕ไม^๕ ๆ ๔ คำ ๆ
 ๑ เหลือ^๕เคย^๕เหลื^๕อ^๕เถ^๕น^๕ ชัก^๕เข^๕ม^๕น^๕ข^๕บ^๕พัน^๕มัน^๕ไ^๕ส^๕ ป^๕รา^๕น^๕
 มึง^๕ไ^๕ย^๕ ใคร^๕ไ^๕ช^๕มิ^๕ช^๕ ไม่^๕เลียง^๕เป^๕น^๕เม^๕ีย^๕ ไป^๕เล^๕ีย^๕อ^๕ย^๕า^๕อยู่^๕
 วั^๕วั^๕ง^๕ของ^๕ก^๕ ขี้^๕ค^๕ประ^๕ตุ^๕ค^๕ี^๕แม^๕ว^๕ ๆ ๔ คำ ๆ เชิด

๑ เมื่อนั้น นางประเคระเห็นยออ่อนลงนอนแล้ว ยก
มือท่อมหัวลูกกแล้ว กอดก้นผัวแก้วเข้าคร่ำครวญ
ฯ ๒ คำ ฯ

โอ้ โอ้พระยอกตองของน้องเอ๋ย กระไรเลยช่างสลัก
ตัดเค็ดควน แม่นชั่วชาจริงจงกบงควร พ่อมาควน
มทะเลดคันไป จงตีแต่พอหลายปราบพอจำ จะเฝ้า
เวียนเวียนช้าไปถึงไหน งคโทษโปรดเกิดพระภูวไนย
น้องยังไม่เคยไกลพระบาทา ถึงไม่เลี้ยงเป็นพระมเหสี
จะขอพึ่งบารมีเป็นข้า ไม่ถือว่าเป็นผัวเพราะชั่วช้า
จะก้มหน้าเป็นทาสกวาดขี้ขี้ ลีบคนเข้าไม่เท่าคนหนึ่ง
ออก อยู่กับคอกช่วยใช้พ่อทูลหัว รำพลาทางทุม
ทอดตัว ตอกชกหัวแล้วไศกา ฯ ๘ คำ ฯ โอค

ร่ำ
๑ เมื่อนั้น ท้าวประคุดได้ฟังนางร่ำว่า ให้นึกสมเพศ
เวทนา น้ำตาไหลนองลักสองครุ หวนรำฤกกนกถึง
อายล้นไค กลับเจ็บใจไม่เหือกเหือกคุด โมโหม้มค

หน้าขำมทล กระจกมเมื่อไรก็ไม่ลืม กุไม่อย่ากเอา
ไว้ใช้สอย นึกว่าปล่อยสิ่งสัตว์คสามปลม แต่ชนทอ
ผ่ายงคาพม คแต่ยมเขากินอสนอายุ แม่เรือนเช่นนม
เป็นผล มันจะลวงลวงกันจนฉิบหาย ไปเสียมึงไปไม่
เสียตาย กจะเป้นพ่อหม้ายสบายใจ สาวสาวชาววังก็
ยังถม ไม่ปรารมภ์ปรารจะมีใหม่ เก็บเงินค่านมพระสม
ไว้ หาไหนหาได้ไม่ทุกขร้อน ๆ ๑๐ คำ ๆ

๑ เมื่อนั้น นางประแคะหกลวงดวงสมร สุกทจะ
พรากจากจร บังอรชอนทรวงเขารำไร ๆ ๒ คำ ๆ

ไอ้ ไอ้พ่อใจบุญของเมียเอ๋ย แปะคำพ่อเคยเชือดคอ
ไก่ ต้มปลาร้าตั้งหม้อกับหน่อไม้ เมียยังอาไโดยไ้ได้อยู่
กิน พระเคยรัตนมววให้เมียขาย แม่สายที่ยังไม่หมด
สิ้น เหลือตกกันกระบอกเอาจอกริน ให้เมียกินวันละ
นิตคึกทกวัน แต่พอพลบรบเมียเข้ากระท่อม พ่อนั่ง
กล่อมจนหลับแล้วรบขวัญ ในมุ้งยุ่งชุมพ่อสุขมควัน
สารพันทรงคึกคักจะรักเมีย จะกินอยู่พวายสบายใจ พ่อ

มอบไว้ให้วันละสิบเบี้ย ออกนอังกังไฟไหม้ลามเลีย
 จะทิ้งเมียเสียได้ ไหมไยดี เทียงนางกลางคืนพ่อทูลหัว
 จะให้ออกนอกกรวลกกลวฉิ กันไต่กันไฟก็ไม่มี ผีรูง
 พรุ่งนี้เกิดพ่อคุณ ถึงจะไม่ไต่อยู่บนตำหนัก ขอพึ่งพิง
 อาไศรยเพียงไต่ถุน ยกโทษไปรคเกิดพ่อใหญ่ เสีย
 แแรงไต่เลี้ยงขนมคุณมา ฯ ๑๒ คำ ฯ

๑ ร่าย เมื่อนั้น ท้าวประคตไต่พังชงน้ำหน้า น้อยญาอชเคา
 เจ้าน้ำตา ยังจะร่ำไรรวากวนใจ เมินเสียเกิดหวาอหน้า
 รุ่ง อย่าพูดอยู่ข้างมั่งรำคาญหู ไส้ห่มึงออกนอกประตู
 ขนอยู่เข้าไปไต่เล่นกัน ว่าพลางบิดยานทวารโผง เข้า
 ในห้องทองพระโรงขมิขมัน ยกหม้อตุงกำออกมาพลัน
 พระทรงคักคชกควนโขมงไป ฯ ๑๖ คำ ฯ

๑ เมื่อนั้น นางประแคะทุกขรอนถอนใจใหญ่ แล้ว
 ข่มขนกลั่นกลั่นชลในข จะอยู่ไยไยเล่าไม่เข้าการ แต่

สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

๑๘

ทูลทมิฬหน้าแล้วซ้ำขึ้น ให้อายอับเพื่อนร่วหวบ้าน เข้าคำ
รู้ว่าคำประธาน ใครจะทานทนได้ในฝีมือ กุจะหาผัว
ใหม่ให้ได้ดี เอาโยคกินไฟไม่ได้ฤา ไหนไหนชาว
เมืองกล่เองภา อิงออยอายขายรักตรา คว่าถ่วงเบียด
ไต้ไต้กระจาก นวดยผ้าแพรขาวชนพาคบ่า ลงจากบันได
ไคลคลา น้ำตากลอลกลอจวลี ฯ ๘ คำ ฯ ทวยอัย
โอร่าย ครั้นมาพั่นคอกวรวรรตราง เหลียวหลังดปราง
ปราสาทศรี เคยไต่ค่างกายมาหลายบ่ ครองนตก
ยากจะจากไป หยุดย่นส่อนออยู่อดอด เคอนกมคเต็มที
ไม่มีไต้ ฝนตกพรว้าพรว้าทำอย่างไร ก็หยุดย่นร้องให้
อยู่ที่ร้าน ฯ ๙ คำ ฯ โอค

ซ้ำ เมื่อนั้น โฉมระเด่นสิ้นไคไหาญ ครั้นพลบค่ำ
เข็นบันไดไว้นอกชาน ยกเชิงกรานส้มไฟใส่พันตอง
แล้วเอนองค์ลงเหนือเสื่อกระจุก นอนนิ่งกลิ้งทคอยู่ใน
ห้อง เสนาะเสียงสำเนียงพิราบบร้อง ครางกระหม

กรรมก้องขนกบทุ แว่วแว่วเค้าแมวในกลีบเมฆ คว้าเวก
 ลงหลังคาเทยวหาหน พระเผยบัญญัติแสงเงาเงา คาว
 เดือน รวยไม่เหินตัว พระพายชายพดอตะพิศ พระ
 ทรงฤทธิเต็มกลั่นจนสิ้นหัว หอมชนคอกอญชนทคนรว
 พงตระหลบอบทั่วทั้งวังใน ฯ ๘ คำ ฯ

๑ รำ ๑ หวนรำกนกถึงนางประเคระ ทนคเนะแต่เย็น
 เปนไฉน คิกแล้วแก้วตาเห็นเข้าไป จะร้องให้รำพึง
 ถึงพี่ชาย จำจะไปให้ทนคังสัญญา ไต่ย่องเขาเข้า
 หานางโฉมฉาย จึงอาบนํ้าทาแป้งแต่งกาย สวม
 ประคำคิควายสำหรับตัว แหงนตฤกษ์บนฝนพยับ เดือน
 คับล้นเมฆหมอกขมัว ลงบันไดเดินออกมานอกครัว โปก
 หวกแล้วอิฐคิกระอา หลายครั้งตั้งแต่มนทงกู พระ
 โฉมตรเหลือบซ้ายแลขวา แล้วผาคแผลงสำแดงเคชา
 เดินมาตามตรอกชอกกำแพง ฯ ๘ คำ ฯ เชิด

๑ ประเคียวหนึ่งก็ถึงคอกโคขัง จะเข้าไต่คอกกระมัง
 ยังไม่แจ้ง เห็นกองไฟไล่สมอยู่เตงเตง แอบแผ่ง

พัง^๔ย้อย^๒ค^๒ท่า^๒ทาง^๒ เห็น^๔ท^๒ท้าว^๒ประ^๒ค^๒ผู้^๒ผู้^๒ จะ^๔นอน^๒เฝ้า^๒ว^๒
 ย้อย^๒ข้าง^๒ล่าง^๒ แต่^๒โคม^๒ศรี^๒นิ^๒ธ^๒ม^๒ล^๒อย^๒ย^๒น^๒ป^๒ราง^๒ ก^๒จะ^๒ชน^๒
 หน^๒าง^๒ท^๒าง^๒ล^๒่อง^๒เม^๒ว จ^๒ิง^๒ก^๒ล^๒ิง^๒ค^๒ร^๒ก^๒ท^๒ไ^๒่^๒ถ^๒น^๒เ^๒้า^๒ห^๒น^๒น^๒ค^๒น^๒
 พ^๒ระ^๒โ^๒ม^๒ฉ^๒าย^๒ย^๒าย^๒ย^๒น^๒อย^๒เ^๒ค^๒ว^๒เ^๒ค^๒ว^๒ อ^๒ก^๒ไ^๒้^๒ม^๒ั^๒ค^๒ร^๒ค^๒ช^๒ค^๒เ^๒น^๒
 แ^๒น^๒ว จะ^๒เ^๒ห^๒็น^๒ร^๒ก^๒ย^๒าง^๒แ^๒ล^๒ว^๒ฎ^๒า^๒แ^๒ก^๒ว^๒ค^๒า พ^๒ระ^๒ป^๒ระ^๒ห^๒วัน^๒พ^๒ร^๒น^๒
 ท^๒ว^๒ก^๒ล^๒ว^๒จะ^๒ต^๒ก ท^๒ำ^๒ห^๒น^๒ก^๒ก^๒เจ^๒าะ^๒เจ^๒าะ^๒เค^๒าะ^๒ข^๒ำ^๒ง^๒ฝ^๒า ไ^๒ฉ^๒น^๒ไ^๒ม^๒
 ค^๒อย^๒ก^๒ัน^๒ด^๒ัง^๒ส^๒ัญ^๒ญา อ^๒นิ^๒จ^๒าน^๒อน^๒ไ^๒้^๒ไ^๒ม^๒ค^๒อย^๒ร^๒ิบ^๒ ฯ ๘ ค^๒ำ ฯ
 ๑ เม^๒ือ^๒น^๒ั้น ท^๒้าว^๒ป^๒ระ^๒ค^๒ผู้^๒ผู้^๒ ไ^๒ก^๒ง^๒ไ^๒ค^๒ง^๒ห^๒ล^๒ย^๒ พ^๒อ^๒
 ป^๒รา^๒ส^๒า^๒ท^๒ส^๒เ^๒ือ^๒น^๒ไ^๒ห^๒ว^๒ต^๒ก^๒ไ^๒ว^๒ย^๒ ล^๒ก^๒ข^๒ย^๒ย^๒น^๒ิง^๒พ^๒ง^๒น^๒ิง^๒ห^๒ล^๒ย^๒ค^๒า
 ค^๒ิ^๒ค^๒ว^๒ำ^๒ม^๒เ^๒ห^๒ษ^๒ท^๒ถ^๒ก^๒ถ^๒อง^๒ แ^๒ส^๒ย^๒ท^๒อ^๒ง^๒ห^๒าย^๒ไ^๒ก^๒ร^๒ธ^๒เ^๒้า^๒มา^๒ห^๒า
 ไ^๒ห^๒ัน^๒ก^๒ส^๒ม^๒เพ^๒ช^๒เว^๒ท^๒น^๒า ส^๒ั^๒ท^๒น^๒ท^๒า^๒น^๒ค^๒ำ^๒น^๒ห^๒ำ^๒ม^๒ำ^๒ง^๒อ^๒ง^๒อ^๒น^๒ จะ^๒
 ข^๒ย^๒ห^๒น^๒ค^๒ไ^๒้^๒ไ^๒ม^๒ไ^๒ป^๒จ^๒าก^๒ อ^๒ร^๒ว^๒ม^๒เร^๒ือ^๒น^๒เพ^๒ือ^๒น^๒ย^๒าก^๒มา^๒แ^๒ต^๒่^๒ก^๒่อน^๒
 แ^๒ล^๒ว^๒ค^๒ล^๒ผ^๒า^๒ค^๒ล^๒ม^๒ห^๒ว^๒ล^๒ม^๒ค^๒ว^๒น^๒อ^๒น^๒ พ^๒ระ^๒ภ^๒ร^๒ธ^๒ท^๒ำ^๒เ^๒ย^๒เ^๒ย^๒
 ห^๒ล^๒ย^๒ไ^๒ป^๒ ฯ ๖ ค^๒ำ ฯ

๑ เม^๒ือ^๒น^๒ั้น ล^๒ัน^๒ไ^๒ค^๒ล^๒ว^๒ง^๒ส^๒ล^๒ก^๒ช^๒ก^๒ก^๒ล^๒อ^๒น^๒ไ^๒้^๒ เ^๒ื^๒ค^๒ป^๒ระ^๒ค^๒
 เ^๒ย^๒อ^๒ง^๒ย^๒อ^๒ง^๒เ^๒้า^๒ห^๒อ^๒ง^๒ใน^๒ เ^๒้า^๒น^๒ั^๒ง^๒ไ^๒ก^๒ล^๒ใน^๒จิ^๒ตร^๒ค^๒ิ^๒ค^๒ว^๒ำ^๒น^๒าง^๒

๑ เมื่อนั้น ล้นไถลวงสลักชกกลอนไต่ เบ็ดประค
เยื้องย่องเข้าห้องใน เข้านั่งใกล้ในจิตรคิคว่านาง

สมพาศยภักษลกหลบชนทบชน ท้าวประคู้เต็มทนอยู่
ข้างล่าง พระสร่วมสอคกอกไว้มิได้วาง ช้อนคาง
พลาจบุบแล้วลบกเล่า ฯ ๕ คำ ฯ

๑ เมื่อนั้น ท้าวประคู้ผลลูกชนปลุกปล้ำ ตกใจ
เต็มทีว่าผิอำ ต่างคนต่างคลำกันวุ่นไป เอะจวิตถิต
แล้วมิใช่ผิ อำว่าพระมเหสีก็มีใช่ ชนอกรรณักทักว่า
ใคร ตกใจฉวยกระบะของร้องว่าคน ลั่นไคไคคโผนโผน
ประตุ ท้าวประคู้ร้องไวยคโมยปล้น ตะโกนเรียก
เสนาสามนต์ มันไม่มีสักคนก็จวนใจ ระเค้นไคคโลก
ออกมานอกกรัว ผิดตัวแล้วก้อยู่ไม่ได้ ก็ผาดแผลง
ลำแดงฤทธิไกร วิ่งไปตามกำลังไม่รังรอ ฯ ๘ คำ ฯ

๑ หมาหมุกรไล่ไม่มีขวัญ ปล่อยชันสามขาเหมือน
ม้าห้อ เต็มประคานนามคหคชนคช ต้องหยดขย้งรังรอ
มาตามทาง ถึงโดยจะไล่ก็ไม่ทัน ผิดนักสู้มันแต่ห่าง
ห่าง พอแฉ่วลำเนียงเหมือนเสียงคราว อยู่ในร้านริม
ข้างหนทางจร เอะฉฤาคนชนลูกช่า พระหัตถ์คว้าฉวย

อิฐไค่สองก้อน หยกกรังตงท่าจะราญรอน น้หลอก
 หลอนเล่นข้าฤว่าไร ครั้นไค่ยินเสียงชักเป็นลัตรี จะ
 ลองฤทธิสัททหาหน้ไม่ กำหมัดเยื้องย่องมองเข้าไป
 แก่สาวคราวไหนจะไคร่รู้ ฯ ๘ คำ ฯ

๑๐ เมื่อนั้น นางประคณังชุ่มคลุมหิวอยู่ สาละวน
 ไค่กาน้ำตาพรู เห็นคนย่องมองดูก็ตกใจ พอฟ้า
 แลบบแปลบช่วงดวงภักตร์ เห็นระเด่นรุจิกก็จำได้
 ทั้งสองข้างถอยทีคี่ใจ ทราวมไวยกราบกับมึงคมคัล
 ฯ ๙ คำ ฯ

๑๑ เมื่อนั้น ระเด่นเห็นนางพลากรับขวัญ น้ลง
 ชักไค่ไค่เลียงกัน ไค่นั่นกลียามาไค่ก็ พ้หลง
 ขนไปหานิหาเอ๋ย ไม่รู้เลี่ยน้องแก้วแคล้วกับพี้ พ้ไป
 พบท้าวประคณัผู้สามิ เกิดองมตงตงทั้งภารา มันจะ
 กลบยับพเป็นผู้ร้าย จะฆ่าเสียให้ตายก็ขายหน้า เขา
 จะก่อนตฉินนินทา อคสุเทवासูราโลย จะเอาเมียแล้ว

มีหน้าซ้ำมาฉั คิคกลัวบาปกรรมไม่ทำได้ พิชอถาม
สาวน้อยกลอยใจ เปนไฉนกลัวยามาโคกี้ ฯ ๘ คำ ฯ

๑ เมื่อนั้น นางประแดะดวงยี่หวามารศรี สอนพลา
ทางทลไปทันที ทั้งนเพราะกรรมได้ทำไว้ ครังนี้มีชั
ก็เหมือนชั นางตอกชกหัวแล้วร้องไห้ ยังจะกลบ
มาเยาะนเพราะใคร ดูแต่หลังไหล่เกิดพ้อคุณ เขา
ขยับหนีไล่ไล่หัวสั่ง เพราะพระองค์ทำความจึงวามวุ่น
แต่รอกมาได้เห็นก็เป็นบุญ อย่าอยู่เลยพ้อคุณเขาคัตตาย
 ฯ ๖ คำ ฯ

๑ เมื่อนั้น ลันไคได้ฟังนางโฉมฉาย เขมนมองดู
หลังยังไม่ลาย พระจุบซ้ายจุบขวาห้าหกที เอาพระหัตถ์
ชอนคางแล้วพลาปลอบ อย่าพะอิดพะออยเลยโฉมศรี
จะละห้อยน้อยใจไปไยมี บุญพักขนางได้สร้างมา อัน
ระตุฎาจะคู่กับอนงค์ มีไชว่งษ์อัสญแดหว่า โฉมเฉลา
เจ้าเหมือนนบษบา จรกาฎาจะควรกับนวลน้อง ถ้าเป็น
ระเก้นเหมือนเช่นพี่ จึงควรที่รวมภิรมย์ประสมสอง

ตรัสพลางทางชวนนวลละออง

เยื้องย่องน่านน้ำพา

นางเกิน ๆ ๘ คำ ๆ เพลง

๑ ครนถึงงงชนบนตำหนัก ตงหักกลัวจะตกงกเง็น
 ค่อยพยงจงนางย่างดำเนิน ชวนเชิญโฉมฉายเข้าที่
 นอน ลดองค์ลงเหนือทไสยาสน์ พระยักปลาคชาต
 สองท่อน แล้วจึงมีมธุรสสุนทร อ่อนวอนโฉมฉาย
 ให้เข้ามุง ๆ ๔ คำ ๆ

โอ้โฉมโฉมเอ๋ยโฉมฉวี เอนหลังข้างเก็จจวนจะรุ่ง เลียบ
 แแรงพริกเจ้าเท่ากระบุง จะไปนั่งทนอยู่ทำไม เชิญ
 มาร่วมเรียงเคียงแขนง อย่าทุกข์เลยพะหามาเลี้ยงให้
 เรามั่งมีศรีสุขทุกข์อะไร เงินทองถมไปทีไรในคลัง แต่
 เข้าสารให้ทานพินิจ ไม่พิกชอไต่ขายเสียหลายถึง
 ทั้งปลาแห้งปลาทปลัง เสียบยกรังมีมากไม่ยากจน
 ขคร้านขายนมวัวเหมือนอนผัวเจ้า พี่ไต่ปลาสารพัดไม่ขัด
 สิ้น จงนั่งกินนอนกินสนกั้วล พะชวนชวาทหาเอามา
 เลี้ยง ว่าพลางทางตระโหมโฉมแล้ว อะไรเล่าอีกซัก

เฝ้าหวัดเหวี่ยง อุแม่เอี่ยมมิให้เข้าใกล้เคียง จะตกเคียง
ลงไปแล้วแก้วกลอยใจ ฯ ๑๐ คำ ฯ

ร้าย เมื่อนั้น นางประแทะคลุ้มคลั่งผินหลังให้ ถอย
ถกขยดหนีภวไพบ นีอะไรน่าเกลียดเบียดกระชาก ลูก
ผัวหัวท้ายเขาไม่ขาด ทำประมาทเปล่าเปล่าเฝ้าหยก
หยิก บั้ตกรค้อนควักผลักพลิก อย่าจุกจิกกวนใจไม่
สบาย อย่าพักอวดสมบัติพลสถาน ไม่ต้องการดอก
จะลื้ออยู่เป็นหม้าย หนักก็ปะเสื่อเบือจะตาย เฝ้ากอด
กายไปไ้ไม่ละวาง ฯ ๖ คำ ฯ

ชาตรี สดอเยยสดลุ่ม เชิญผินหน้ามายืนมกขพข้าง เฝ้า
ถอโทษโกรธเกรี้ยวไปเจียนาง ไม่เห็นอกพข้างท
อย่างนั้น เหมือนน้ำอ้อยใกล้้มคใครอดไ้ พักไม่
มีคุดนาหงัน ตั้งแต่นวดปวดทองมาสองวัน ใคร
จะกลั่นอกทนพันกำลัง ทำไมกับลูกผวกกลวมันไย
ผดก็เสียบสินไหมให้หาชั่ง จวบเชอเสียบก็ไ้แล้วไม่ฟัง
ลอบหน้าลอบหลังนั่งแอบอิง น้อยถานมแต่ละข้างข้าง

ครึกเคร่ง ปลั่งเปล่งไหาหยาคล้ายกล้วยขิง อุ่มชื่น
 ไล่ตกรักจริงจริง อย่าสับยังสับตัดไม้ตรี ยิ่งคนยิ่ง
 กอดคอสอดสัมผัส ออยหน้าอย่างกิดพระหัตถ์พิชิต บัดนี้ของ
 ว่องไวอยู่ในที่ จนลมกลิ้งลงบนที่บรรณใน อัครวรย์
 ล้นพิภพกึกก้อง พาร้องครนครนคังบนใหญ่ เกิดพยุ
 โยนยวบสวบสาบไป หลังกาพาไลแทบเบียดเบียด ฝน
 ตกท่าใหญ่ไล่ชูชู ท่วมคท่วมหนองออกนองแจ้ง คาง
 คกชนกระโตกโลกลองเชิง อึงอ่างเร้งร่าร้องแล้ว
 พองคอ นกกระชอกออกจากวิมานมะพร้าว ต้อง
 ฝนทนนาวอ้อยงอนหง่อ ขนคางหางปักเขี่ยกจนมอซอ
 ฝนก็พอลาตเมื่อกเสร็จเย็นกาล ฯ ๑๖ คำ ฯ โลม

๑๖ เมื่อนั้น นางประเคาะหูกหลวงห้วงส่งสาร ได้ร่วม
 รักชกเชยกันชาน เยาวมาลัยหมอบเมียงเคียงกาย
 แล้วเชิญหม้อตุงกาออกมาตั้ง นางนั่งเข้าชุดจุกถวาย
 ทรงคักคักพลางทางยมพราย โฉมฉายชวนออยคอย
 แก้วคอ ถูกเข้าสามจะหล่มย่มแหะ นางประเคาะ

สรวลสันต์กลั่นหัวร่อ พระโคมยงทรงขี้นเพื่องชอ
 ฉลองหอทรงธรรมแล้วบรรณ ๑ ๒ คำ ๑ ตระ

๑๐ มาจะกล่าวขบไป ถึงนางกระแอทวายชายขนม
 เจ้าเงินไปรตปรานพานอคม นุ่งห่มผ้าคำยาทเพื่อง
 ผูกคอกออกจากฟากเรือนนาย ลดเลี้ยวเที่ยวขายเข้า
 เหนียวเหลือง ตามตลาดเส้าซึ่งเข้ามาเนืองเนือง ปลด
 เปลืองเพื่องไฟไต้ทุกวัน กบโคมยงองค์ระเด่นสิ้นไค
 รักใคร่กันอยู่ก่อนเคยผ่อนผัน เชื้อถอชอขายเป็น
 นิรันตร เว้นวันสองวันหมั้นไปมา ๑ ๒ คำ ๑

๑๑ ราชวันเอยวันหนึ่ง คึกถึงสิ้นไคจะไปหา นึ่งเข้า
 เหนียวไล่กระจากยาตรา ตรงมาหาซัดชมเซย เทียว
 เตรีจเตรเรวเรืองแล้วทองเทียว ชอเขาเหนียวน่ากุงกิน
 แม่เอ๋ย ทรูจกทกถามกันตามเคย ข้างเมาะเยี่ยหยอก
 ยอชอหากัน พอเวลาตลาดวายสายแสง กระเคียด
 ตะแกรงกรตกกราบผายผัน ทอดกรออันคอรจรัส มา
 ปราสาทสุวรรณเจ้าสิ้นไค ๑ ๒ คำ ๑ เพลงซ้ำ

๑ ครันถงจงชนบนนอกชาน เห็นทวารบานยี่ดึก
 สงไสย ทั้งเลี้ยงคนพุดกันอยู่ชั้นใน ทรามไวย
 แหวกช่องมองดู เห็นโฉมยงองค์ประแดะกับระเด่น
 คล้าหาเล่นกันง่วนอยู่ โมโหมคหน้าน้ำตาพร ทั้ง
 หวัหระแยกแตกทำลาย น้เมื่อย้ายประตูอยู่หวับอม
 ไยจึงมายินยอมกันง่ายง่าย ทั้งสัจกรยกหล่มถ่ม
 ร้าย มันจะให้ฉิบหายขายตน ชีชะเจ้าระเด่นพึงเห็น
 ฤทธิ แต่ฉ้านงยังไม่มีคจะบีดกัน จองห้องสองเมื่อย
 จะเลี้ยงคน คิดว่ายากจนเฝ้าปรนปรือ จึงแกล้งเรียก
 พลันเจ้าลันไค คำเข้าเห็นยวสองไฟไม่ให้ฤฯ ผ่อน
 ผัดนคหมายมาหลายมอ แม่จะบอให้อายขายหน้าเมื่อย
 ๗ ๑๐ คำ ๗

๑ เมื่อนั้น โฉมระเด่นลันไคแรกได้เลี้ยง กำลังนั่ง
 เกล้าเฝ้าคลอเคลีย ชมโฉมโฉมเมื่อยอยู่ริมมุ้ง ยก
 บาทพาดเพลาเกาสีข้าง สัพยอกหยอกนางอย่างลึงถุง
 แล้วยนมือมาจเข้าทพุง นางสตั้งคูกตักพลิกตะแคง

เขาจะนอนตกเฒ่าไซ ช่างกระไรน่าเป็นเอ็นแฆง จะ
 นิ่งอยู่สักประเดี๋ยวทำเรียวแรง มาแหยแย้งกวนใจไป
 ทเควว พอระเค่นไต่ยินเสียงเรือกหา ก็รู้ว่าชู้เก่า
 เจ้าเข้าเหนียว จึงร้องว่าไครนั้นชนจริงเจียว จะมา
 เทยวจนทาลพาลเอาความ คำเข้าเหนียวสองไพเข้า
 ให้แล้ว มาทำเสียงแจ้วแจ้วไม่เกรงขาม ไม่ได้ติดค้ำ
 มาอย่าว่าวาม ลุกกลามสิ้นทมแต่อิง ฯ ๑๐ คำ ฯ เจริง

๑ เมื่อนั้น นางทวายเป็นพิโรธโกรธขง ย่นกระทบ
 นอกชานอยู่ตงตง หวงหงษ์ดำ่ว่าทำทาย น้แนอ้าย
 สำเร้งเจ็ดตะคก มาลมหคณเข้าสูกเสียง่าย ๆ กูเซอ
 หนักคึกว่าลูกผู้ชาย จึงสู้ชายติดค้ำยังไม่รบ ช่าง
 โกหกพกลมประสมประสาน จะประจานเสียให้สมท
 ลับปลับ แต่เบียดคิกสองไพยังไม่รบ กูสนนบถอแล้ว
 อ้ายลันไค ฯ ๒ คำ ฯ

๑ เมื่อนั้น ระเค่นตอบตามอชณาไศรย เขาขคร้าน
 พุดจาอย่าหนักไป ขำรู้ใจเจ้าคอกกัลยา เจ้าพิโรธโกรธ

ซึ่งเพราะหึงษ์หวง จึงจายจ้วงล่องเกินเป็นหนักหนา
 ขำผิดแล้วกลอยใจไต่เมตตา เชิญเข้าเคหาปฤกษา
 กัน ๆ & คำ ๆ

บทละครเรื่องระเด่นลันได ตามฉบับเดิมที่ได้อ่านเห็น
 มาแต่ก่อน เรื่องต่อไปนี้นางทวายเข้าไปในเรือนเกิด
 เกลาะกับนางประแคะ นางทวายไล่ต้อนางประแคะลอค
 ล่องหนีไป แล้วระเด่นลันไดโลมนางทวายจนเข้าห้อง
 เป็นหมดเรื่องเพียงนั้น พอได้เล่มสมุดไทย ๑ หนังสือ
 เรื่องนี้มีผู้ชอบกันมาก มักบันทึกว่าเสียคายทวายเสีย
 จึงมีผู้อื่นแต่งต่อ คิดผูกเรื่องต่อไปตามอำเภอใจอีกยืค
 ยาว อย่างเช่นพิมพ์ขายในตลาด จำนวนไม่ถึงตอนต้น
 ด้วยผู้แต่งไม่มีความสามารถในวรรณคดีเหมือนพระมหา
 มนตร ทรพย์ ทั้งเรื่องที่ต่อก็ไม่เป็นเรื่องจริงดังตอนต้น
 จึงได้ตัดเสียไม่พิมพ์ในสมุดเล่มนี้ คงพิมพ์แต่พระมหา
 มนตร ทรพย์แต่ง มีฉบับในหอพระสมุด ฯ เพียงเท่านั้น.

๔
ทศนิยม